

7. Костюк Г. С. Свідомість і діяльність людини: [Психологія. Підручник для педагогічних вузів.] / Г. С. Костюк – К. 1968. 397с.
8. Максименко С. Професійне становлення молодого вчителя / Максименко С., Щербак Т. – Ужгород: Закарпаття, 1998. 343с.

Ольга Логвись

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
iaretchuko@gmail.com*

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У наш час гуманізація всіх сфер життя передбачає розкриття творчих можливостей особистості й створення умов для її гармонійного розвитку, формування соціальної активності й відповідальності та професійності. А це завдання можна позитивно вирішити за умови докорінної перебудови всієї системи освіти, особистість педагога в якій відіграє центральну роль. Сьогоднішні надзвичайно складні соціальні умови характеризуються особливою гостротою, постійно відбувається ламка стереотипів, пов'язаних із мотивацією діяльності й особистістю педагога, процесами навчання й виховання в цілому. Результати багатьох досліджень у галузі психологічної і педагогічної освіти свідчать про кризовий стан у підготовці вчителя, психологічній зокрема. Водночас аналіз освітнього процесу ЗВО показує, що студент оволодіває лише пізнавально-інформаційним аспектом своєї майбутньої професії.

Сьогодні реальний стан психологічної підготовки майбутнього вчителя не відповідає об'єктивним вимогам суспільства, завданням реформування та гуманізації освіти, оскільки не забезпечує належного рівня когнітивного компонента професійної культури майбутнього фахівця, що зумовлено здебільшого об'єктивними факторами: невідповідність програм психологічних курсів вимогам педагогічної діяльності; відсутність наступності та міжпредметної взаємодії між психологічними, педагогічними, методологічними та спеціальними дисциплінами; орієнтація психологічної підготовки майбутнього вчителя лише на предметну спеціалізацію як викладача тих чи інших дисциплін; недостатнє використання сучасних надбань психології у навчальних курсах ЗВО.

Формування особистості майбутнього педагога розглядається дослідниками як тривалий і поетапний процес, що забезпечується поєднанням психолого-педагогічного курсу з використанням активних форм навчання, залученням студентів до науково-дослідницької роботи, участю студентів у громадській роботі, що уможливить подолання проблеми психологічної підготовки майбутнього педагога. Освіта на особистісному рівні – це смислове, суб'єктне сприймання реальності, і ніяка предметна діяльність не гарантує утворення наперед заданого смислу. Необхідно створити умови, надати шанс, забезпечити простір для вибору, що запускають механізми особистісного розвитку майбутнього фахівця [4]. Важливим є використання таких методів і засобів навчання, які забезпечують повноцінну участь студента в процесі його професійної підготовки в умовах навчального співробітництва; вироблення студентом власних поглядів на поставлені проблеми і пошук шляхів їх вирішення, формування самостійності; оригінальності мислення. Доречним є використання ігрових методів навчання, психологічних тренінгів, колективних занять у мікрогрупах, практичної роботи в школі та інших методів і форм навчання, що дозволяють їхнім учасникам набувати навичок навчального співробітництва, розкривати індивідуальні можливості кожної особистості учня, творчо готувати себе до майбутньої професійної діяльності в умовах гуманістично-особистісного підходу у навчанні [2].

Для вирішення цих проблем студентам необхідно мати психологічні знання. Проте аналіз існуючих програм показує, що в курсі психології цим питанням приділяється мало уваги. Питання становлення, вдосконалення професійної майстерності та питання формування особистості майбутнього вчителя часто розглядаються ізольовано, не поглиблюючи належною мірою проблеми самовдосконалення його особистості в період навчання в педагогічному вузі. Така ізольованість у програмах навчання психології не випадкова. Вона пояснюється насамперед тим, що в самій психологічній науці належною мірою не розкриті психологічні основи особистісного і професійного самовдосконалення майбутніх вчителів, не створена концептуальна модель.

Дослідники називають п'ять основних видів психологічної компетентності фахівців: соціально-перцептивна компетентність (розуміння людей, її основу складають спостережливість і принциповість); соціально-психологічна (знання закономірностей поведінки, діяльності і стосунків людини, включеної у професійну групу, колектив); аутопсихологічна (самопізнання, самооцінка,

самоконтроль, уміння управляти своїм станом і працездатністю, самоєфективністю); комунікативна (знання різних стратегій і методів ефективного спілкування); психолого-педагогічна (володіння методами здійснення впливу на інших) [3]. Вони акцентують увагу на те, що однією з важливих характеристик фахівця є внутрішня мотивація, що обумовлює потреби людини в активному саморозвитку, продуктивній самореалізації творчого потенціалу у праці і просуванні до власних вершин професійного самовдосконалення.

Важливість психологічної компетентності сучасного вчителя сьогодні не викликає ніяких сумнівів. Потреба проектування принципово нового змісту і технології психологічної освіти педагога виростає як з вимог розвитку сучасної педагогічної практики і психологічної науки, так і з рефлексії власної практики, аналізу історії і сучасного стану викладання психології в університеті. При цьому варто спиратися на деякі принципові позиції.

По-перше, проектуючи психологічну підготовку педагога, необхідно відштовхуватись від природи його професійної праці, характеру й особливостей її організації. У зв'язку з цим загальнонаукове психологічне знання повинне бути трансформованим з урахуванням специфіки і завдань педагогічної діяльності. Варто пам'ятати, що педагог є не лише організатором навчально-виховного процесу, але й «творцем» особистості дитини. Науково оформлені психологічні знання не можуть бути безпосередньо використані у педагогічній практиці. Необхідна особлива методологічна і дидактична робота з їх трансформації у знання учбові і професійні. По-друге, зміст і структура учбового матеріалу з психології повинна забезпечувати створення цілісного учбово-методичного комплексу, у якому будуть диференційовані і повноцінно представлені як теоретиконауковий, методологічний, так і практико-професійний (прикладний) компоненти психологічної освіти педагогів.

Психологічне знання – це не лише теорія, проект, але й особливого роду дія, що реалізується на практиці. Причому акцент робиться на посиленні прикладного аспекту під час вивчення психологічних дисциплін. Наприклад, сучасному вчителю недостатньо володіти лише теоретичними знаннями про психологію дитини та умінням формально діагностувати деякі сторони її психічного розвитку. Ці знання треба розглядати лише як передумову професійного підходу фахівця до вирішення проблем школяра. Доцільніше, на наш погляд, навчити майбутнього педагога здійснювати безпосередню психологічну

підтримку своїх вихованців. Зокрема, він повинен володіти методами експрес-діагностики та інструментарієм, що дозволяє управляти психічним розвитком дітей, розвивати й деякою мірою коригувати окремі сторони особистості учнів.

Водночас психологічна освіта повинна служити зростанню власної психологічної культури майбутнього фахівця, що передбачає уміння розумітися в інших людях, адекватно відгукуватись на їхню поведінку, успішно взаємодіяти з ними. Потрібно також формувати у студентів уміння управляти власними психічними станами, уміння розвивати у себе пам'ять, увагу, виховувати волю, характер і т.д., тобто все те, що сприяє не лише їхньому зростанню як професіонала, але й як людини, яка прагне до самовдосконалення. Практичне, життєве значення психології полягає в її перетворювальній функції, у забезпеченні індивідуальними засобами роботи над собою, змінювання і розвитку себе, управління своїми процесами і станами [1]. Ще один аспект проектування психологічної освіти майбутнього педагога — розширення діапазону психологічної підготовки студентів за рахунок акценту на вивченні соціально-психологічних сторін майбутньої професійної діяльності та психології професії зокрема. Це обумовлюється передусім тим, що сучасна психологія пропонує розглядати явища психічного життя та проблеми професійного становлення і діяльності фахівця через призму соціальної ситуації, у якій ці явища відбуваються. Цей аспект у сучасній психології є пріоритетним.

Отже, основні зусилля викладачів закладів вищої освіти повинні бути зосереджені не стільки на вивченні особливостей засвоєння майбутніми педагогами предметних знань, а на створенні сприятливого освітнього середовища для становлення особистості майбутнього фахівця, розкриття його суб'єктного потенціалу.

Список використаної літератури

1. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості: Наук.моногр. Київ: КММ, 2006. 255 с.
2. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Ред. кол.: Б.І. Холод (гол.ред.) та ін. Київ: НМЦВО, 2000. Вип. 27. –256 с.
3. Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції НПУ ім. М.П. Драгоманова 18-19 жовтня 2000 р. / Укл. П.В. Дмитренко, О.Л. Макаренко. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. Ч. 3. 244 с.

4. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи. Монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. Видання друге, розширене і перероблене. 380 с.

Наталія Матейко

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

mnm2807@ukr.net

ОСНОВНІ ЧИННИКИ НЕВРОТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Стан психічного здоров'я та емоційного благополуччя студентів є важливою складовою успішного навчання та здобуття професійних компетентностей. Період навчання у вищому закладі збігаються зі старшим юнацьким віком (середній вік першокурсників – 17-20 років), коли бурхливо розвивається організм та продовжується становлення особистості.

Для цього віку природною є недостатня стійкість центральної нервової системи, завершення формування окремих мозкових структур, що часто викликає підвищену нестійкість та уразливість. Молода людина часто опиняється в ситуації емоційного напруження, може проявляти неадекватні емоційні реакції у звичайній ситуації.

На фоні поєднання фізіологічних вікових особливостей, психологічних та стресових ситуацій, пов'язаних із складанням сесійного контролю внаслідок високого інтелектуального напруження, особливо у студентів молодших курсів можуть появлятися дезадаптивні стилі поведінки та невротичні розлади.

Невротичні розлади характеризуються емоційною нестійкістю, тривогою, низькою самоповагою, вегетативними порушеннями. Ознаками невротичного розладу є надмірна чутливість, нервозність, безпідставне відчуття тривоги, небезпеки. Часто спостерігається погіршення сну, дратівливість, схильність бурхливо реагувати на несприятливі впливи невротичними реакціями. Людина з невротичним розладом дуже чутлива до певних подразників, нерідко виявляє субклінічні невротичні явища: схильність до смутку, чутливий сон, нерівномірний апетит тощо.

Згідно із сучасними підходами, невротичні розлади диференціюють з переважанням тривожно-фобійного радикалу,